

DOI: 10.21005/pif.2020.43.C-09

CITY ACUPUNCTURE AS AN INTERVENTION OF PUBLIC SPACES

AKUPUNKTURA MIASTA, JAKO INTERWENCJA W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

Beata Raś

mgr inż. arch.

Author's Orcid number: 0000-0003-3520-6183

Rzeszów University of Technology
Faculty of Civil and Environmental Engineering and Architecture
Department of Architectural Design and Engineering Graphics

ABSTRACT

Transformation of public spaces is taking place mainly on a large scale. This is often associated with a great expenditure of time, work and money. Actions taken to change the image of cities in Poland mainly concern their centres or the most known areas, and their results often do not provide optimal conditions for spending time and integration. City acupuncture, as a form of intervention on a smaller scale, can contribute to changing public spaces and activating selected areas. These activities are much less invasive, stimulating creativity and building the identity of the place. The article presents research on simple point actions having a real impact on public space. The examples of small city acupuncture cited in the article show its spatial, social and economic value.

Key words: city acupuncture, intervention, public space, space transformation.

STRESZCZENIE

Transformacji przestrzeni publicznych dokonuje się głównie na dużą skalę. Często wiąże się to z dużym nakładem czasu, pracy oraz środków pieniężnych. Działania podejmowane na rzecz zmiany wizerunku miast w Polsce dotyczą głównie ich centrów, bądź najbardziej znanych terenów, a ich rezultaty niejednokrotnie nie zapewniają optymalnych warunków do spędzania czasu oraz integracji. Akupunktura miejska, jako forma interwencji w mniejszej skali, może przyczynić się do zmiany przestrzeni publicznych oraz aktywizacji wybranych obszarów. Są to działania znacznie mniej inwazyjne, pobudzające kreatywność oraz budujące tożsamość miejsca. W artykule przedstawiono badania dotyczące prostych działań punktowych, mających realne oddziaływanie na przestrzeń publiczną. Przytoczone przykłady drobnej akupunktury miejskiej ukazują jej wartość przestrzenną, społeczną oraz ekonomiczną.

Słowa kluczowe: akupunktura miasta, interwencja, przestrzeń publiczna, transformacja przestrzeni.

1. INTRODUCTION

Acupuncture in the most common sense is a medical term, it involves stimulating certain parts of the body with needles. This method of treatment is designed to restore energy balance in the body by changing its flow. In practical terms, it affects areas with increased nerve density responsible for pain sensations. Thus, acupuncture relieves pain, repairs tissues, stimulates the circulatory system (Badarchin T. Galsan K. 2014, p. 9-10). The medical term can be referred to the functioning of the city as an organism with some inefficiencies and disorders. Effective action of a doctor – designer can interact with space, properly stimulate it and cause a positive chain reaction.

The scale of city acupuncture varies depending on the reference point. We can talk about urban acupuncture (in the form of revitalization, modernization plans, renewal of specific areas), architectural acupuncture in relations to the entire city (structures affecting the development of a given area) and point acupuncture, which is the smallest form of interference and usually covers small public spaces.

One of the examples of urban acupuncture of a city or even regional scale is Bilbao city revitalization program. It included a number of activities aimed at reviving the economy and social life. New infrastructure has been planned: railway and subway station, a new airport, Santiago Calatrava suspension pedestrian bridge and new buildings. The most recognizable landmark is the Guggenheim Museum, attracting millions of tourists to Bilbao and reviving the economy. The building is a symbol of architectural acupuncture, which is part of larger assumption – urban acupuncture. Other examples of large-scale urban acupuncture are High Line Park in New York and Hua Qiang Bei Street in Shenzhen. High Line Park is a public space built on a disused railway infrastructure. It has become a tourist attraction as well as a unique place to spend time by New Yorkers. It significantly improved the aesthetics of the area, enlivened the district and stimulated the development of real estate. The new Hua Qiang Bei Street is a response to the problem faced by the developing commercial district in Shenzhen. The project improved car and pedestrian communication, provided new public spaces and emphasized prestige of the place.

All of actions of urban and architectural acupuncture are effective, but expensive and internal solutions. The acupuncture that reaches users the fastest is small acupuncture. Compared to large-scale projects, these are simple, quick and cheap solutions. It may be greenery, urban art, urban furniture, prototyping and social activation, giving the opportunity to change the perception of public space. Minor treatments in the form of point acupuncture, carried out in a thoughtful way, striking the places with the greatest need, improve the functioning of the city. Such projects give almost immediate effects, organizing the functioning of space, while not interfering with the assumptions of larger local plans (Lerner J. 2014, p. 1-4). Instead, they can be part of gradual revitalization and urban development concepts. Due to the multidimensional nature of interference, in the remaining part of the text they are referred to as “acupuncture”, without going into semantic nuances. The implementations presented in the article are examples of this acupuncture.

2. RESEARCH STATUS AND WORK METHODOLOGY

The city's acupuncture is a topic well described in the literature. Jaime Lerner, the author of the “Urban Acupuncture” book (Lerner J. 2014) is one of the most important researchers dealing with this issue. In the book, he addresses the topics of shaping space. He discusses and analyses different types of acupuncture, giving examples from around the world. The topic of city acupuncture is being raised more and more often. This is visible not only on the activities of various urban groups (e.g. Livable street), but also in architectural competitions or the training of young architects. An example is the OSSA architectural workshop, which, thanks to cooperation with the best designers from Poland and abroad, helps students understand the problems of contemporary architecture and public space design. During the workshops in 2014 in Katowice under the “Acupuncture” slogan, participants were assigned to groups responsible for specific spaces requiring intervention. The result of student activities was interesting, temporary projects that met with great enthusiasm not only of the invited guests, but also space users (Fig.2.). Activating young architects in

this direction is extremely important because it draws attention to the value of acupuncture in shaping public spaces.

Research methods used in the work are literature analysis, the analysis of various spatial examples of acupuncture, and a list of the most important types of city space interventions.

Research was carried out in years 2019-2020 and included the search and analysis of spatial interventions that could quickly and cheaply change the perception of public space.

3. GREEN ACUPUNCTURE

Urban greenery plays an important role in the lives of residents. People use it in the form of parks, squares, boulevards. Green areas serve the need to rest in the bosom of nature. Christopher Alexander indicates design guidelines related to the location of such places (Alexander Ch. 2008, p. 307-314). Studies have shown that they should be no more than three minutes away from home. In addition, it indicates the size of such an area, giving a range of about 5.500 square meters. In modern cities, it is not always possible to find such space due to the diverse development of buildings. Often, new housing development is created, which, apart from a small playground in the estate, does not provide recreational areas nearby. However, in the center of cities (also historic), it is often impossible to transform the current state of existing, compact urban tissue (Mazur H. 2018, p. 287-304). Therefore, it is extremely important to deploy as much small greenery as possible in the city, which will play both the accompanying and partly replacement role for large park areas. "Quiet corners" are such places (serving as a stepping stone from urban noise, where you can relax in silence, take a break from work), small city squares with greenery (small activity nodes) and a small isolation compositional greenery in public spaces (Alexander Ch. 2008, p. 307-314).

Green acupuncture is used not only by city authorities who manage planting trees, flowers, looking after lawns, but also by residents and investors who are trying to bring as many plants as possible to the city. Buildings with floral façades appear, ivies growing on special constructions, pots with small trees. City dwellers call on the authorities to intervene in connection with cutting down old trees or repairing the lawn damaged by cars parked on it. People need well-groomed and manicured greenery to take care of their mental and physical health, which is one of the elements conditioning the standard of living. An additional argument for introducing greenery to cities is the air quality, which is usually low in cities. Vegetation not only provides more oxygen, but also cleanses the city of toxins (Michniewicz-Ankiersztajn H. 2014, p. 130-140).

Greenery often plays a compositional role in cities, for example, as rows of trees (shading and separating passages), lawns separating roads from cycling and walking routes, sound barriers and isolating spaces. Small vegetation is responsible for the division of space and its organization (Wejchert K. 1974, p. 223-250). A frequent phenomenon in city centers is marking the area adjacent to premises on the ground floor of the buildings with vegetation. If a given area is not isolated from the street, the owners of the premises place pots with flowers, shrubs or low trees (Fig. 1.). This type of green accent, used for example in cafes, introduces a new elements of pavement management, that separate the space of the premises and attract attention of recipients.

4. URBAN FURNITURE

In the arrangement of elements in space, the largest ones are the most visible. However, by adding a small object in the foreground, their impact is reduced. This allows for a more local perception of space. Perceiving architecture with all senses is more possible in the case of objects adjusted to the scale of man (Gehl J. 2014, p. 33-46). Small objects are cosy, closer to people. In particular, those based on a simple and harmonious form. Thanks to their accessibility and simplicity, they are universal and activate the imagination of the recipients. Small objects are associated with the basic activities performed in the city: they can not only be viewed and touched, but also used as a bench, deckchair, and even a micro playground. They should be ergonomic, comfortable, properly arranged in space. This type of multifunctional urban furniture can be found more and more often in

modern public spaces. They are a manifestation of the present, as a result of their relative short duration (they wear out faster than architecture and are designed for shorter periods of time), Therefore, their costs of such acupuncture are much lower than the overall transformation of public spaces (T.Królikowski et al. 2017, p. 184-213).

Fig. 1. Greenery by the café, separating the street from the sidewalk with tables; Copenhagen, Denmark; Source: Author's photo

Ryc. 1. Zieleń przy kawiarni, oddzielająca ulicę od chodnika ze stolikami; Kopenhaga, Dania; Źródło: Fot. Autora

Christian Norberg-Shulz believes that we live the same both at houses and in cities (Norberg-Shulz C. 2000). The presence of furniture in the urban landscape can therefore be compared to the space of an apartment. There is a strong relationship between urban furniture and those inside the building. They fill the space the same way (in this case public), having different functions, forms and constructions, depending on the specificity of the place. The activity of space users is determined by its furniture. A special role in public space is played by "social furniture", which is directly linked to social activities. They are an excuse to meet, provoke conversation and interaction, and facilitate establishing interpersonal relationships (T.Królikowski et al. 2017, p. 184-213).

Urban furniture complement spaces, giving a unique character and encouraging the interaction of its users. Thanks to them, it is possible to call the public space a meeting place. They play not only a utility, but also an aesthetic role. They are a part of the urban identity. Thanks to their abundance, they have an impact on the overall aesthetics of the place (for example, benches, litter bins, lanterns, bicycle racks). They can shape the character of urban space on the basis of contrast or inscribe into the landscape by referring to the surroundings (Fig.2.). Properly selected elements distinguish the space from others and give it a unique character, while becoming a reference point for meetings. The unattractive areas thus gain the opportunity to develop towards the valuable public space.

Fig. 2. Himmelstreppe temporary project at the Katowice-Piotrowice railway station, which was transformed into the Iron Theatre; stairs built during the OSSA 2014 architectural workshop; Katowice, Poland; Source: Author's photo:

Ryc. 2. Projekt tymczasowy Himmelstreppe na stacji kolejowej Katowice-Piotrowice, która została przekształcona na Teatr Żelazny; schody zbudowane podczas warsztatów architektonicznych OSSA 2014; Katowice, Polska; Źródło: Fot. Autora

5. ART-PUNCTURE

Aesthetic awareness and the demand for art in the city are growing among the public. Artistic acupuncture can in time become elements of a larger project, for example revitalization, aimed at improving the quality of public space. Even temporarily exhibited art increases the value of space, attracts attention and provokes reflection. Due to the high interest of city residents and tourists in temporary art, city authorities are taking steps to allow artists to exhibit their works. For example, street-art. festivals are organized in which unattractive, forgotten spaces are given to artists. This results in interesting, endearing works that relate to a given space or city. An example of this is the Byens Hegn - Cool Construction project in Copenhagen¹. Near the construction sites of the new metro line, painting (graffiti), sculptural and construction works of numerous artists have been created, which attract tourists and diversify the space used by the city's inhabitants on a daily basis.

Nowadays, creating public spaces focuses not only on aesthetic aspects. It also draws attention to social issues, confronting recipients with a given area. Public art is extremely important in this issue, as it is responsible for shaping the individual character of space. The best effect is brought by the interaction of art with architecture and landscape (Wojciechowski J. St. 1998, p. 191-192). Artists in their works sneak certain values and information, often trying to draw attention to a social, financial or economic problem.

Acupuncture in the form of wall paintings that resemble a modern form, dates back to World War II, when it served as a form of rebellion, information and public communication. Graffiti can currently be considered in several categories: aesthetic, social, psychological, political, philosophical, economic and information (Fig.3.). It is often received negatively because of vandalism, profanity, provocation and the breakdown of society. Nowadays, however, it is increasingly recognized as an art form that has the task of promoting a product, illustrating an important event in the history of the city, or related to social bond (Jałowiecki B. et al. 2006, p. 359). Large-format wall paintings are a source of many important cultural and social information. They draw the attention of a large number of people due to their scale and artistic value. In addition, they change the aesthetic and artistic value of public space (Chęć-Małyszek A. 2018, p. 193-204). This type of acupuncture is used in forgotten public spaces or building fragments, which cannot be continued, for example, empty gable walls of historic tenement houses, walls separating city yards (Fig.4.).

¹ Cool Construction project; Source: <https://intl.m.dk/we-are-constructing-new-lines/cool-construction/>, access 19.02.2020

Fig. 3. Simple graphic identification of the home furnishings store; Copenhagen, Denmark; Source: Author's photo
Ryc. 3. Prosta identyfikacja graficzna sklepu z wyposażeniem domu; Kopenhaga, Dania; Źródło: Fot. Autora

Fig. 4. An artistic work on a blind wall of a tenement house made of worn-out metal parts, possible to view from one perspective; Portugal; Source: Author's photo:
Ryc. 4. Dzieło artystyczne na ślepej ścianie kamienicy stworzone z zużytych części metalowych, możliwe do oglądania z jednej perspektywy; Portugalia; Źródło: Fot. Autora

6. ACTIVATION ACTIVITIES AND URBAN PROTOTYPING

Recently, one can notice a growing interest in changes in public space through small design interventions in the form of prototypes. Their basic task is to check the quality of the project and its assumptions, test the functioning of new areas, as well as to try to solve specific problems. These activities are characterized by interdisciplinarity and look at the problem from the perspective of the space user. Designers repeatedly work with sociologists, technologists and even sound engineers. It can be an activity as part of student workshops, festivals, or the result of cooperation with municipal governments on their behalf. Design teams conduct space research and diagnose the existing state. Then, after implementing the idea, they test it and examine user behavior. The result of the prototype work is the emergence of conclusions that can contribute to the subsequent – permanent change of public space. Acupuncture of this type, therefore, has a positive effect on urban spatial planning processes (Żakowska M. 2015, p. 86-89). Thanks to the concluded experiments, you can avoid unnecessary expenses related to unsuccessful revitalization of space and, above all, dissatisfaction of local communities with the implemented changes. They respond to the real needs of users.

In Poland, this type of prototyping is a young phenomenon. One of the teams working in this direction is the Social Urban Planning Studio together with the Repair Your Town Foundation, which, working together, work on implementing various projects in public space. Their functioning began with the "Livable street" project, which consisted of express tests of city streets (Fig. 5., Fig.6.). Then it turned into an expanded and improved form of "Space Test"². Currently, they cooperate with many municipalities trying to improve the quality of public spaces in various ways. Thanks to them, cities such as Warsaw, Dąbrowa Górnicza, Gdynia have gained the privilege of using a temporary transformation of a street fragment into valuable public space.

² Pracownia Urbanistyki Społecznej; <https://urbanistykaspoleczna.pl/prototypowanie-urbanistyczne/>, access 12.02.2020r.

Fig. 5. The “Livable street” project in Warsaw. A fragment of the street in consultation with the city authorities was transformed for one day to test communication and spatial solutions. The new traffic organization and thematic zones allowed the observation of users’ needs; Source: <http://urbanistykaspoleczna.pl/zywa-ulica/> - access 12.02.2020.

Ryc. 5. Projekt “Żywa ulica” w Warszawie. Fragment ulicy w porozumieniu z władzami miasta został przekształcony na jeden dzień w celu przetestowania rozwiązań komunikacyjno-przestrzennych. Nowa organizacja ruchu oraz tematyczne strefy pozwoliły na obserwację potrzeb użytkowników; Źródło: <http://urbanistykaspoleczna.pl/zywa-ulica/> - dostęp 12.02.2020r.

Fig. 6. The “Livable street” project in Warsaw. A transformed street fragment with a bicycle path and a place to rest with greenery; Source: <http://urbanistykaspoleczna.pl/zywa-ulica/> - access 12.02.2020

Ryc. 6. Projekt “Żywa ulica” w Warszawie. Przekształcony fragment ulicy ze ścieżką rowerową oraz miejscem do odpoczynku z zielenią; Źródło: <http://urbanistykaspoleczna.pl/zywa-ulica/> - dostęp 12.02.2020r.

There are also many spaces in cities that, due to their scale, are not used on a daily basis. Undeveloped, ill-considered, empty, open spaces with huge potential. Their transformation is associated with high costs for the city, and this does not always give a satisfactory result. The quality of the modernizations carried out is probably related to the small budget of cities and the lack of projects appropriate for a given space (Gargała M. et al. 2014, p. 59-69). Such spaces include fragments of the boulevards in Rzeszów, for example, the “Culture and Recreation Park”. The area has gained the name of only a city park, despite a direct connection to Wisłok. It seems that the lack of proper development negatively affects the use of the recreational potential of the area. In response to the residents’ needs, festivals related to art, physical activity, dance and gastronomy began to be organized in the park. Attractive acupuncture attracts the community, providing them with entertainment and integration. Small activities in the form of providing protection or medical facilities for this type of projects are a sufficient form of support from the city authorities. At the same time, in the future certain actions could permanently appear in selected spaces, being the basis for the creation of reconstruction projects.

7. SUMMARY

Actions to improve the quality of space, e.g. modernization of small town markets, are long-term processes that require prior preparation and an appropriate project. Unfortunately, it seems that the quality of modernizations carried out in Poland (not counting exceptions) in many respects differs from truly available public spaces. They usually lack a thoughtful composition and care for the quality of materials. Existing old trees are often cut for the planting of new – classic park maples, which have even become an icon of the new vegetation of Polish public spaces. Urban furniture is not very diverse, there is a lack of places to rest and proper shading. The needs of residents and tourists are omitted (especially considering the different recipient groups). Summarizing the research, it can be stated that the simple solutions presented in the article do not require large financial out-

lays. First of all, they are an attempt to respond to the needs of users and a small change in their environment, which can significantly improve the quality of space. These solutions are a variation on the standards of transformation of public spaces. An important aspect is also the possibility of artists' participation in shaping public spaces. Acupuncture in the form of art or modern design sensitizes society to their value. At the same time, this raises the expectations of space users, who are increasingly not satisfied with trivial solutions.

The analysis of point activities in public spaces made it possible to categorize city acupuncture and distinguish its types. The city acupuncture includes urban, architectural and small acupuncture. Architectural and small acupuncture are part of urban planning due to their scope and changes in the organization of urban life. A new building or modernization of a building can be part of the area's regeneration plans. Whereas point activities, such as green acupuncture, urban art, urban furniture, as well as prototyping and social activation, giving the opportunity to change the perception of space, are also included in the activities of urban acupuncture. Referring to the types and scale of acupuncture, a graph was created showing the most important types against the background of their dependencies and interactions (Fig.7.).

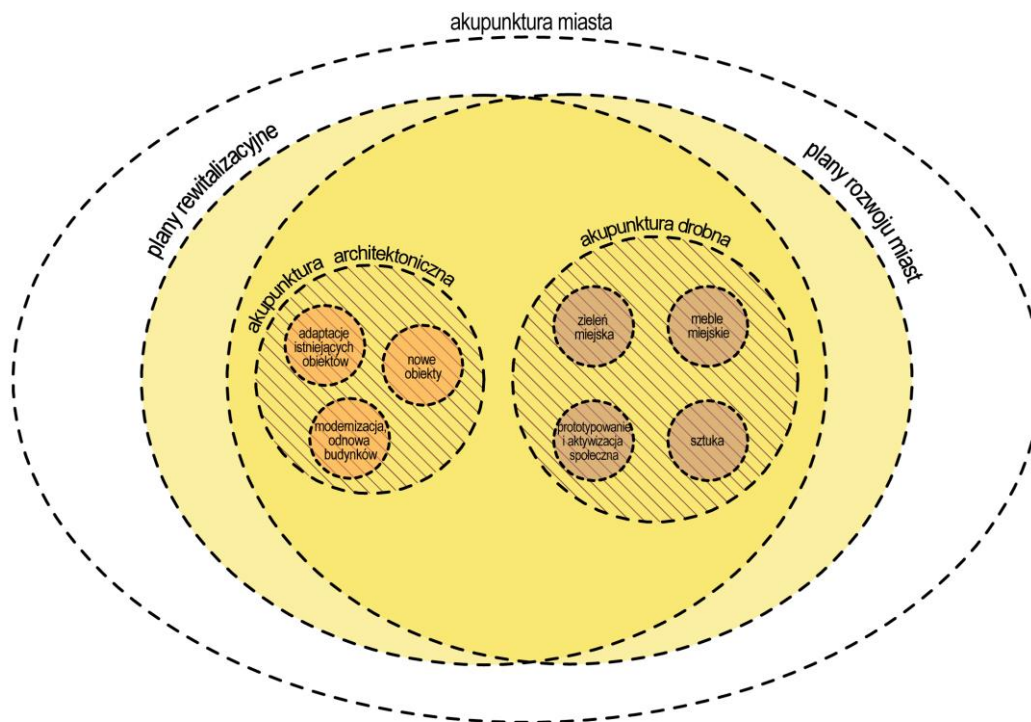

Fig. 7. Division and types of city acupuncture; Source: Own study.

Ryc. 7. Podział i typy akupunktury miejskiej; Źródło: Opracowanie własne

The examples of city acupuncture cited in the article show its spatial, social and economic value. Acupuncture is any small activity in public space that tends to improve space, and thus also quality of life.

AKUPUNKTURA MIASTA, JAKO INTERWENCJA W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

1. WPROWADZENIE

Akupunktura w najpowszechniejszym rozumieniu jest terminem z dziedziny medycyny, polega na stymulowaniu pewnych części ciała za pomocą igieł. Ta metoda leczenia ma za zadanie przywrócić równowagę energii w organizmie, poprzez zmianę jej przepływu. W znaczeniu praktycznym jest to oddziaływanie na miejsca o zwiększonej gęstości nerwów odpowiadających za odczucia bólowe. Tym samym akupunktura łagodzi ból, naprawia tkanki, pobudza układ krwionośny (Badarchin T. Galsan K. 2014, s. 9-10). Termin medyczny można odnieść do funkcjonowania miasta jako organizmu z pewnymi nieudolnościami oraz zaburzeniami. Skuteczne działanie lekarza – projektanta może oddziaływać na przestrzeń, odpowiednio ją stymulować i powodować pozytywną reakcję łańcuchową.

Skala akupunktury miejskiej jest różna, w zależności od punktu odniesienia. Można mówić o akupunkturze urbanistycznej (w postaci planów rewitalizacyjnych, modernizacyjnych, odnowy określonych terenów), akupunkturze architektonicznej w relacji z całym miastem (struktury wpływające na rozwój danego obszaru) oraz akupunkturze drobnej, która jest najmniejszą formą ingerencji i swoim zakresem obejmuje najczęściej niewielkie przestrzenie publiczne.

Do przykładów akupunktury urbanistycznej w skali miasta, czy nawet rejonu, należy program rewitalizacji miasta Bilbao. Obejmował on szereg działań, mających na celu ożywienie gospodarki i życia społecznego. Zaplanowano nową infrastrukturę: stację kolei i metra, nowy port lotniczy, wiszący most dla pieszych projektu Santiago Calatravy, a także nowe budynki. Najbardziej rozpoznawalnym obiektem stało się Muzeum Guggenheima, które przyciągnęło do Bilbao miliony turystów i ożywiło gospodarkę. Budynek ten jest symbolem akupunktury architektonicznej, wchodzącej w skład większego założenia – akupunktury urbanistycznej. Innymi przykładami wielkoskalowej akupunktury urbanistycznej jest High Line Park w Nowym Yorku i ulica Hua Qiang Bei w Shenzen. High Line Park jest przestrzenią publiczną powstałą na przestarzałej infrastrukturze kolejowej. Stał się atrakcją turystyczną, a także wyjątkowym miejscem do spędzania czasu przez mieszkańców Nowego Jorku. Poprawił w sposób znaczący estetykę okolicy, ożywił dzielnicę oraz pobudził rozwój nieruchomości. Nowa ulica Hua Qiang Bei jest odpowiedzią na problemy rozwijającej się dzielnicy handlowej w Shenzen. Projekt usprawnił przede wszystkim komunikację kołową i pieszą, zapewnił nowe przestrzenie publiczne oraz podkreślił prestiż miejsca.

Wszystkie działania akupunktury urbanistycznej, czy architektonicznej, są rozwiązaniami skutecznymi, jednak drogimi oraz długoterminowymi. Akupunkturą, która dociera do odbiorców najszybciej, jest akupunktura drobna. W porównaniu do wielkoskalowych projektów, są to proste, szybkie oraz tanie rozwiązania. Może być to zieleń, sztuka miejska, meble miejskie, czy prototypowanie i aktywizacja społeczna, dające możliwość zmiany postrzegania przestrzeni publicznej. Niewielkie zabiegi w postaci akupunktury drobnej, przeprowadzone w przemyślany sposób, uderzające w miejsca o największej potrzebie, poprawiają funkcjonowanie miasta. Takie projekty dają efekty niemalże natychmiastowe, organizując działanie przestrzeni, jednocześnie nie ingerując w założenia większych planów miejscowych (Lerner J. 2014, s. 1-4). Mogą za to być częścią stopniowej rewitalizacji oraz koncepcji rozwoju miast. Ze względu na wielowymiarową istotę ingerencji, w dalszej części tekstu nazywa się je „akupunkturą”, nie wdając się w niuanse semantyczne. Przedstawione w artykule realizacje są przykładami tejże akupunktury.

2. STAN BADAŃ I METODA PRACY

Akupunkturą miasta to temat dobrze opisany w literaturze. Jednym z najważniejszych badaczy, zajmujących się tym zagadnieniem jest Jaime Lerner, autor książki „Urban Acupuncture” (Lerner J. 2014). Porusza w niej tematy kształtowania przestrzeni. Omawia i analizuje różne rodzaje akupunktury, podając przykłady z całego świata. Temat akupunktury miejskiej podejmowany jest coraz

częściej. Jest to widoczne nie tylko w działaniach różnych grup urbanistycznych (np. Żywa ulica), ale także w konkursach architektonicznych, czy kształceniu młodych architektów. Przykładem mogą być warsztaty architektoniczne OSSA, które dzięki współpracy z najlepszymi projektantami z Polski i zza granicy pomagają studentom zrozumieć problemy współczesnego projektowania architektury i przestrzeni publicznych. Podczas warsztatów w 2014 roku w Katowicach pod hasłem „Akupunktura”, uczestnicy zostali przydzieleni do grup odpowiedzialnych na poszczególne przestrzenie wymagające interwencji. Wynikiem działań studentów były ciekawe, tymczasowe projekty, które spotkały się z dużym entuzjazmem nie tylko zaproszonych gości, ale także użytkowników przestrzeni (Ryc.2.). Aktywizacja młodych architektów w tym kierunku jest niezwykle ważna, ponieważ zwraca uwagę na wartość akupunktury w kształtowaniu przestrzeni publicznych.

Zastosowane w pracy metody badawcze to analiza literatury, analiza różnych przykładów przestrzennych, a także zestawienie najważniejszych typów interwencji w przestrzeni miejskiej.

Badania przeprowadzone zostały w latach 2019-2020 i obejmowały poszukiwanie oraz analizę interwencji przestrzennych mogących w szybki i tani sposób zmienić odbiór przestrzeni publicznej.

3. ZIELONA AKUPUNKTURA

Zieleń miejska odgrywa ważną rolę w życiu mieszkańców. Ludzie korzystają z niej w postaci parków, skwerów, bulwarów. Tereny zielone służą zaspokojeniu potrzeby odpoczynku na łonie natury. Christopher Alexander wskazuje wytyczne projektowe związane z lokalizacją takich miejsc (Alexander Ch. 2008, s. 307-314). Badania wykazały, że powinny być one oddalone od miejsca zamieszkania nie więcej, niż trzy minuty pieszej drogi. Dodatkowo wskazuje rozmiar takiego obszaru, podając zakres około 5,5 tysiąca metrów kwadratowych. We współczesnych miastach nie zawsze możliwe jest wygospodarowanie takiej przestrzeni, ze względu na różnorodny rozwój zabudowy. Często powstaje nowa zabudowa mieszkaniowa, która oprócz niewielkiego placu zabaw na terenie osiedla, nie przewiduje terenów rekreacyjnych w pobliżu. Natomiast w centrach miast (także zabytkowych) niejednokrotnie nie ma możliwości przekształcenia obecnego stanu istniejącej, zwartej tkanki miejskiej (Mazur H. 2018, s. 287-304). Zatem niezwykle ważne jest, aby rozmieszczać jak najwięcej drobnej zieleni w mieście, która będzie pełnić rolę zarówno towarzyszącą, jak i częściowo zastępczą dla dużych obszarów parkowych. Takimi miejscami są „ciche zakątki” (służące jako odskocznia od hałasu miejskiego, gdzie można odpocząć w ciszy, zrobić przerwę w pracy), niewielkie place miejskie z zielenią (małe węzły aktywności) oraz niewielka zieleń izolacyjna, kompozycyjna w przestrzeniach publicznych (Alexander Ch. 2008, s. 307-314).

Zielona akupunktura wykorzystywana jest nie tylko przez władze miast, którzy zarządzają sadzeniem drzew, kwiatów, dbanie o trawniki, ale także przez mieszkańców oraz inwestorów, którzy swoimi siłami próbują wprowadzić jak najwięcej roślin do miasta. Pojawiają się budynki z roślinnymi fasadami, bluszcze porastające specjalne konstrukcje, donice z drobnymi drzewami. Mieszkańcy miast apelują do władz o interwencje w związku z wycinką starych drzew, czy naprawą trawnika zniszczonego przez parkujące na nim samochody. Ludzie potrzebują zieleni zadbanej i wypielęgnowanej, aby dbać o swoje zdrowie psychiczne i fizyczne, co jest jednym z elementów warunkujących poziom życia. Dodatkowym argumentem idącym za wprowadzaniem do miast zieleni jest jakość powietrza, która w miastach jest zazwyczaj na niskim poziomie. Roślinność nie tylko zapewnia więcej tlenu, ale także oczyszcza miasto z toksyn (Michniewicz-Ankiersztajn H. 2014, s. 130-140).

Zieleń pełni często rolę kompozycyjną w miastach, na przykład jako szpalery drzew (zaczynające i wydzielaające przejścia), trawniki oddzielające drogi od tras rowerowych i pieszych, bariery dźwiękowe i izolujące przestrzenie. Drobną roślinność odpowiada za podział przestrzeni i jej organizację (Wejchert K. 1974, s. 223-250). Częstym zjawiskiem w centrach miast, jest zaznaczanie roślinnością terenu przyległego do lokalu, znajdującego się w parterze budynku. W przypadku braku izolacji danego obszaru od ulicy, właściciele lokali ustawiają donice z kwiatami, krzewami lub niskimi drzewami (Ryc.1.). Tego typu zielony akcent, wykorzystany na przykład w kawiarniach, wprowadza nowe elementy zagospodarowania chodnika, wydzielając przestrzeń lokalu oraz przyciągając uwagę odbiorców.

4. MEBLE MIEJSKIE

W układzie elementów w przestrzeni najbardziej widoczne są te największe. Jednak poprzez dodanie na pierwszym planie małego obiektu, zmniejsza się ich oddziaływanie. Pozwala to na bardziej lokalne postrzeganie przestrzeni. Odbieranie architektury wszystkimi zmysłami jest w wyższym stopniu możliwe w przypadku obiektów dopasowanych skalą do człowieka (Gehl J. 2014, s. 33-46). Małe obiekty są przytulne, bliższe człowiekowi. W szczególności, te oparte na prostej i harmonijnej formie. Dzięki przystępności oraz prostocie są uniwersalne i uruchamiają wyobraźnię odbiorców. Małe obiekty są związane z podstawowymi czynnościami wykonywanymi w mieście: można je nie tylko oglądać i dotykać, ale także używać jako ławki, leżaka, a nawet mikro placu zabaw. Powinny być ergonomiczne, wygodne, odpowiednio ustawione w przestrzeni. Tego typu wielofunkcyjne meble miejskie można spotkać coraz częściej w nowoczesnych przestrzeniach publicznych. Są przejawem współczesności, w wyniku swojej stosunkowej krótkotrwałości (zużywają się szybciej niż architektura i projektowane są na krótsze okresy czasu). W związku z tym ich koszty takiej akupunktury są znacznie niższe od całościowych transformacji przestrzeni publicznych (T.Królikowski i in. 2017, s. 184-213).

Christian Norberg-Shulz uważa, że mieszka się tak samo w domach, jak i w miastach (Norberg-Shulz C. 2000). Obecność mebli w krajobrazie miejskim można zatem porównać do przestrzeni mieszkania. Istnieje silny związek pomiędzy meblami miejskimi i tymi we wnętrzu budynku. Tak samo wypełniają przestrzeń (w tym przypadku publiczną), posiadając różne funkcje, formy oraz konstrukcje, w zależności od specyfiki miejsca. Aktywność użytkowników przestrzeni zdeterminowana jest jej umeblowaniem. Szczególną rolę w przestrzeni publicznej odgrywają „meble społeczne”, które bezpośrednio łączą się z działaniami społecznymi. Są pretekstem do spotkania, prowokują do rozmowy i interakcji oraz ułatwiają nawiązanie relacji międzyludzkich (T.Królikowski i in. 2017, s. 184-213).

Meble miejskie uzupełniają przestrzeń nadając wyjątkowego charakteru oraz zachęcając do interakcji jej użytkowników. Za ich sprawą możliwe jest nazwanie przestrzeni publicznej miejscem spotkań. Pełnią rolę nie tylko użytkową, ale i estetyczną. Stanowią część tożsamości miejskiej. Dzięki swojej liczebności mają wpływ na ogólną estetykę miejsca (na przykład ławki, kosze na śmieci, latarnie, stojaki na rowery). Mogą kształtować charakter przestrzeni miejskiej na zasadzie kontrastu lub wpisywać się w krajobraz poprzez nawiązanie do otoczenia (Ryc.2.). Odpowiednio dobrane elementy wyróżniają przestrzeń spośród innych i nadają jej niepowtarzalny charakter, stając się jednocześnie punktem odniesienia do spotkań. Mało atrakcyjne tereny zyskują poprzez to możliwość rozwoju w kierunku wartościowej przestrzeni publicznej.

5. ART-PUNKTURA

Wśród społeczeństwa rośnie świadomość estetyczna oraz zapotrzebowanie na sztukę w mieście. Akupunktura artystyczna może z czasem stać się elementami większego projektu, na przykład rewalizacyjnego, skierowanego na poprawę jakości przestrzeni publicznej. Nawet tymczasowo wystawiana sztuka podnosi wartość przestrzeni, przykuwa uwagę i skłania do refleksji. Ze względu na duże zainteresowanie mieszkańców miast oraz turystów sztuką tymczasową, władze miast podejmują kroki w celu umożliwienia artystom wystawienia swoich dzieł. Organizowane są, na przykład festiwale street-art, w których mało atrakcyjne, zapomniane przestrzenie oddawane są w ręce artystów. Wynikiem są ciekawe, ujmujące dzieła, nawiązujące do danej przestrzeni lub miasta. Przykładem takiego działania jest projekt Byens Hegn - Cool Construction w Kopenhadze³. W pobliżu placów budów nowej linii metra powstały dzieła malarskie (graffiti), rzeźbiarskie, konstrukcyjne wielu artystów, które przyciągają turystów i urozmaicają przestrzeń, z której korzystają na co dzień mieszkańcy miasta.

Współcześnie tworzenie przestrzeni publicznych koncentruje się nie tylko na aspektach estetycznych. Jednak zwraca uwagę również na kwestie społeczne, konfrontacji odbiorców z danym obszarem. Sztuka publiczna jest niezwykle istotna w tym zagadnieniu, gdyż odpowiada za kształtowanie

³ Cool Construction; <https://intl.m.dk/we-are-constructing-new-lines/cool-construction/>, dostęp 19.02.2020r

indywidualnego charakteru przestrzeni. Najlepszy efekt przynosi współdziałanie sztuki z architekturą oraz krajobrazem (Wojciechowski J. St. 1998, s. 191-192). Artyści w swoich dziełach przemycają pewne wartości, informacje, często próbując zwrócić uwagę na problem społeczny, gospodarczy, czy ekonomiczny.

Akupunktura w postaci malowideł ściennych, które przypominają współczesną formę, sięga czasów II wojny światowej, kiedy służyła jako forma buntu, informacji, komunikacji publicznej. Graffiti obecnie można rozpatrywać w kilku kategoriach: estetycznej, społecznej, psychologicznej, politycznej, filozoficznej, ekonomicznej, informacyjnej (Ryc.3.). Niejednokrotnie odbierane jest negatywnie, ze względu na wandalizm, wulgaryzm, prowokację oraz rozbicie społeczeństwa. Współcześnie jednak coraz częściej uznawane jest za formę sztuki, która ma za zadanie promowanie produktu, zilustrowanie ważnego wydarzenia z historii miasta, bądź związanego z więzią społeczną (Jałowiecki B. i in. 2006, s. 359). Wielkoformatowe malowidła ścienne są źródłem wielu ważnych informacji kulturalnych i społecznych. Zwracają uwagę dużej liczby osób dzięki swojej skali i walorom artystycznym. Ponadto zmieniają wartość estetyczną i artystyczną przestrzeni publicznej (Chęć-Małyszek A. 2018, s. 193-204). Tego typu akupunktura wykorzystywana jest w zapomnianych przestrzeniach publicznych lub fragmentach zabudowy, która nie może być kontynuowana, na przykład puste ściany szczytowe zabytkowych kamienic, mury odgradzające podwórka miejskie (Ryc.4.).

6. DZIAŁANIA AKTYWIZACYJNE I PROTOTYPOWANIE MIEJSKIE

Od niedawna można zauważyć coraz większe zainteresowanie zmianami w przestrzeni publicznej za pomocą drobnych interwencji projektowych w postaci prototypów. Ich podstawowym zadaniem jest sprawdzenie jakości projektu i jego założeń, przetestowanie funkcjonowania nowych obszarów, a także próba rozwiązania konkretnych problemów. Działania te cechuje interdyscyplinarność oraz spojrzenie na problem z perspektywy użytkownika przestrzeni. Projektanci wielokrotnie współpracują z socjologami, technologami, a nawet dźwiękowcami. Może to być działanie w ramach warsztatów studenckich, festiwali, bądź wynik współpracy z samorządami miejskimi na ich zlecenie. Zespoły projektowe prowadzą badania przestrzeni oraz dokonują diagnozy stanu zastanego. Następnie po wdrożeniu pomysłu w życie testują go i badają zachowania użytkowników. Wynikiem pracy prototypowej jest powstanie wniosków, które mogą przyczynić się do późniejszej – stałej zmiany przestrzeni publicznej. Akupunktura tego typu wpływa zatem pozytywnie na procesy planowania przestrzennego miast (Żakowska M. 2015, s. 86-89). Dzięki przeprowadzonym eksperymentom, można uniknąć niepotrzebnych wydatków związanych z nieudaną rewitalizacją przestrzeni oraz przede wszystkim niezadowolonia społeczności lokalnych z przeprowadzonych zmian. Odpowiadają na realne potrzeby użytkowników.

W Polsce tego typu prototypowanie jest młodym zjawiskiem. Jednym z zespołów działających w tym kierunku jest Pracownia Urbanistyki Społecznej wraz z Fundacją Napraw Sobie Miasto, które współdziałając, pracują nad wdrażaniem różnych projektów do przestrzeni publicznej. Ich działanie rozpoczęło się od projektu „Żywa ulica”, który polegał na ekspresowych testach miejskich ulic. (Ryc. 5., Ryc.6.). Następnie przerodziło się to w rozszerzoną i udoskonaloną formę „Próby Przestrzeni”⁴. Obecnie współpracują z wieloma samorządami miejskimi, próbując polepszyć jakość przestrzeni publicznych na różne sposoby. Dzięki nim, takie miasta jak na przykład Warszawa, Dąbrowa Górnicza, Gdynia zyskały przywilej korzystania z tymczasowej transformacji fragmentu ulicy na wartościową przestrzeń publiczną.

W miastach istnieje również wiele przestrzeni, które poprzez swoją skalę nie znajdują zastosowania w codziennym użytkowaniu. Niezagospodarowane, nieprzemysłane, puste, otwarte przestrzenie, w których drzemie ogromny potencjał. Ich transformacja wiąże się z dużymi kosztami dla miasta, a nie zawsze daje to satysfakcjonujący wynik. Jakość przeprowadzonych modernizacji wiąże się zapewne z niewielkim budżetem miast oraz brakiem projektów właściwych dla określonej przestrzeni (Gargała M. i in. 2014, s. 59-69). Takimi przestrzeniami są fragmenty bulwarów w Rzeszowie, na przykład „Park Kultury i Wypoczynku”. Obszar zyskał miano jedynie parku miejskiego, po-

⁴ Pracownia Urbanistyki Społecznej; <https://urbanistykaspoleczna.pl/prototypowanie-urbanistyczne/>, dostęp 12.02.2020r.

mimo bezpośredniego połączenia z Wisłokiem. Wydaje się, że brak odpowiedniego zagospodarowania wpływa negatywnie na wykorzystanie potencjału wypoczynkowo-rekreacyjnego terenu. W odpowiedzi na potrzeby mieszkańców zaczęto organizować w parku festiwale związane ze sztuką, aktywnością fizyczną, tańcem, gastronomią. Atrakcyjna akupunktura przyciąga społeczność, zapewniając im rozrywkę oraz możliwość integracji. Drobne działania w postaci zapewnienia ochrony, czy zaplecza medycznego dla tego typu przedsięwzięć są wystarczającą formą wsparcia ze strony władz miasta. Jednocześnie w przyszłości pewne akcje, mogłyby na stałe zagościć w wybranych przestrzeniach, będąc podstawą do powstania projektów przebudowy.

7. PODSUMOWANIE

Działania na rzecz poprawy jakości przestrzeni, na przykład modernizacje rynków małych miast, to procesy długotrwałe, wymagające uprzedniego przygotowania oraz odpowiedniego projektu. Niestety, wydaje się, że jakość przeprowadzonych modernizacji w Polsce (nie licząc wyjątków) odbiega pod wieloma względami jakością od prawdziwie wartościowych przestrzeni publicznych. Przeważnie brak w nich przemyślanej kompozycji oraz zadbania o jakość materiałów. Często wycinane są istniejące, stare drzewa na rzecz sadzenia nowych – klasycznych klonów parkowych, które stały się wręcz ikoną nowej roślinności polskich przestrzeni publicznych. Meble miejskie są mało różnorodne, brak jest miejsc do odpoczynku oraz odpowiedniego zacienienia. Pominięte są potrzeby mieszkańców oraz turystów (szczególnie zważywszy na różne grupy odbiorców). Podsumowując badania można stwierdzić, że proste rozwiązania przedstawione w artykule, nie wymagają dużych nakładów pieniężnych. Przede wszystkim są próbą odpowiedzi na potrzeby użytkowników oraz drobnej zmiany w ich otoczeniu, która może spowodować istotną poprawę jakości przestrzeni. Rozwiązania te są urozmaiceniem standardów przekształceń przestrzeni publicznych. Ważnym aspektem jest także możliwość uczestnictwa artystów w kształtowaniu przestrzeni publicznych. Akupunktura w formie sztuki lub nowoczesnego designu uwrażliwia społeczeństwo na ich wartość. Jednocześnie podnosi to oczekiwania użytkowników przestrzeni, których coraz częściej nie zadowolają banalne rozwiązania.

Analiza punktowych działań w przestrzeniach publicznych umożliwiła dokonanie kategoryzacji akupunktury miejskiej oraz wyróżnienie jej typów. W skład akupunktury miejskiej wchodzi urbanistyczna, architektoniczna oraz drobna. Akupunktura architektoniczna i drobna są częścią urbanistycznej ze względu na swój zakres oraz zmiany w organizacji życia miejskiego. Nowy obiekt budowlany lub modernizacja budynku może być częścią planów rewitalizacyjnych danego obszaru. Natomiast działania drobne, takie jak zielona akupunktura, sztuka miejska, meble miejskie oraz prototypowanie i aktywizacja społeczna, dające możliwość zmiany postrzegania przestrzeni, zaliczają się także do działań podejmowanych w zakresie akupunktury urbanistycznej. Nawiązując do rodzajów oraz skali akupunktury, stworzono graf przedstawiający najważniejsze typy na tle ich zależności i interakcji (Ryc.7.).

Przytoczone w artykule przykłady akupunktury miejskiej ukazują jej wartość przestrzenną, społeczną oraz ekonomiczną. Akupunkturą jest każde drobne działanie w przestrzeni publicznej, które zmierza ku poprawie przestrzeni, a co za tym idzie, również jakości życia.

BIBLIOGRAPHY

- Alexander Ch. Język wzorców. Miasta – budynki - konstrukcje., GWP, Gdańsk 2008, s. 307-314
- Badarchin T, Galsan K, Akupunktura. Praktyczny przewodnik po chińskiej sztuce medycznej, Vital, Białystok 2014, s. 9-10
- Chęć-Małyszek A., Photographic image in the commercial messaging as an immanent element of the city landscape. *Czasopismo Budownictwo i Architektura* 18(2), Lublin 2018, s. 193-204
- Cool Construction; <https://intl.m.dk/we-are-constructing-new-lines/cool-construction/>, dostęp 19.02.2020r
- Gargała M., Lichołai L., Pisarek M., Kierunki przekształceń rynków małych miast Podkarpacia wynikające z nowych trendów gospodarowania przestrzenią. *Problemy Ekologii Krajobrazu. Wybrane zagadnienia problematyki gospodarowania przestrzenią. Tom XXXVII, Biała Podlaska 2014, s. 59-69*

- Gehl J. Miasta dla ludzi, Wydawnictwo RAM, Kraków 2014, s. 33-46
- Jałowiecki B, Marek S. Szczepański, Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2006, s. 359
- Lerner J., URBAN ACUPUNCTURE. Celebrating Pinpricks of Change that Enrich City Life., ISLAND PRESS, Washington, Covelo, London 2014, s. 1-4
- Mazur H. Miasto na plus. Eseje o polskich przestrzeniach miejskich: Żakowska M. Zielone dylematy. Wydawnictwo Wysoki Zamek, Kraków 2018, s. 287-304
- Michniewicz-Ankiersztajn H. Rola zieleni w kształtowaniu przestrzeni miast europejskich w kontekście jakości życia ich mieszkańców, Journal of Health Sciences 4(13), Radom 2014, s. 130-140
- Norberg-Shulz C., Bycie, przestrzeń i architektura, Wydawnictwo Murator, Warszawa 2000
- Pracownia Urbanistyki Społecznej; <https://urbanistykaspoleczna.pl/prototypowanie-urbanistyczne/>, dostęp 12.02.2020r.
- T.Królikowski J., Kinga Rybak-Niedziółka, Ewa A. Rykała, Projektowanie krajobrazu miasta, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2017, s. 184-213
- Wejchert K. Elementy kompozycji urbanistycznej, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 1974, s. 223-250
- Wojciechowski J. St., Formy estetyzacji przestrzeni publicznej pod red. J. St. Wojciechowskiego i A. Zeidler-Janiszewskiej, Wydawnictwo Instytut Kultury, Warszawa 1998, s. 191-192
- Żakowska M., Kopenhaga najlepsze miejsce na ziemi, rozmowa z Tiną Saaby, naczelną architektką Kopenhagi, Magazyn Miasta, nr 11, Warszawa 2015, s. 86-89

AUTHOR'S NOTE

Assisant in Department of Architectural Design and Engineering Graphics, Department of Architectural Design and Engineering Graphics of Rzeszów University of Technology and designer of residential, commercial, public and interior architecture. Areas of scientific interest: processes of shaping and chancing public spaces, the social dimension of shaping public space, architectural materials.

O AUTORZE

Asystent w Zakładzie Projektowania Architektonicznego i Grafiki Inżynierskiej, Wydział Budownictwa, Inżynierii Środowiska i Architektury Politechniki Rzeszowskiej, a także projektantka architektury mieszkaniowej, handlowej, publicznej oraz architektury wnętrz. Obszary zainteresowań naukowych: procesy kształtowania oraz zmian przestrzeni publicznych, społeczny wymiar kształtowania przestrzeni publicznych, materiały architektoniczne.